

Татјана Стојков, Музеј Војводине, Нови Сад

НАРОДНИ ПОКРЕТ „ОТПОР“

Апстракт: Народни покрет Отпор је формиран октобра 1998 године. Био је то омладински покрет који се борио против режима тадашњег председника СР Југославије, Слободана Милошевића. У почетку свој бунт је изражавао ненасилним методама: уличним перформансима, дељењем летака и плакатирањем. Њихов амблем „песница“ постао је познат свим грађанима. Носио се на мајицама, беџевима, био је на фасадама, налепницама, лецима, плакатима. Након пада Слободана Милошевића 5. октобра 2000. године Народни покрет Отпор полако почиње да се гаси. 2003. су се регистровале као политичка партија и на парламентарним изборима 28. децембра 2003. су наступали самостално. Пошто су освојили само 1,63% гласова Народни покрет Отпор се колективно учланио у Демократску странку.

Кључне речи: Народни покрет Отпор, Слободан Милошевић, 5. октобар 2000.

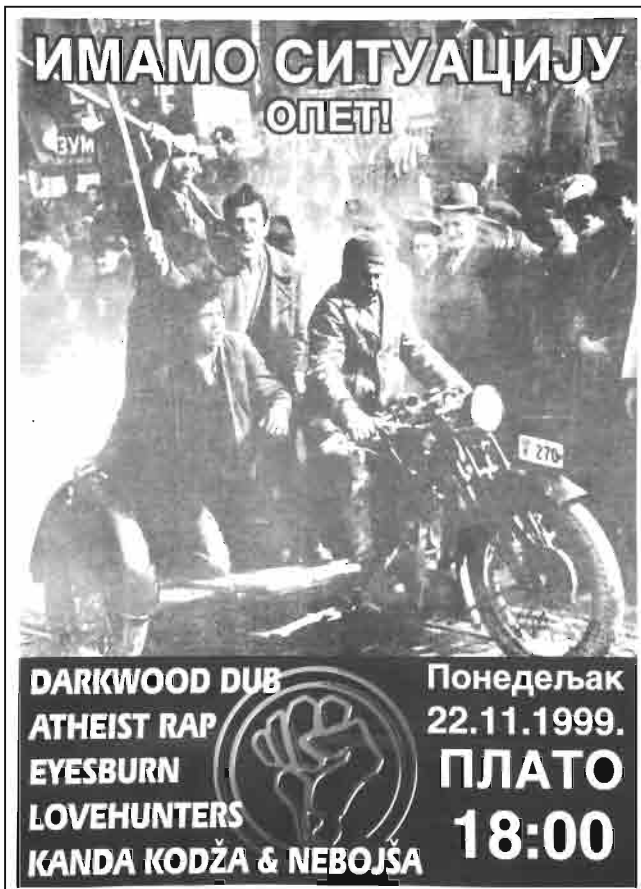
„Отпор“ је био омладински покрет у Србији који је водио борбу за свргавање председника Слободана Милошевића са власти 2000. године. Формиран је октобра 1998, као одговор на нове законе о универ-

зитетима и медијима који нису одговарали студентима. У почетку су његови активисти били само са Београдског универзитета. После НАТО бомбардовања СР Југославије „Отпор“ је започео политичку кампању против југословенског председника Слободана Милошевића. Полиција је широм земље сузбијала његове активности. Скоро 2.000 активиста је ухапшено, а неки су и пребијени.

Током председничке кампање у септембру 2000. године „Отпор“ је, изражавајући незадовољство Милошевићевом политиком, започео своју кампању *Гошћив је*. Та кампања је представљала један од кључних потеза који су допринели паду криминалистичког социјалног режима. После пада Милошевића 5. октобра 2000. године покрет је обећао да ће сузбити корупцију. Међутим, смањењем напетости у друштву, пошто није било велике мете после Милошевића, „Отпор“ је изгубио много активиста и у друштву је опало интересовање за њега. Он се трансформисао у политичку странку, а на парламентарним изборима 2003. године је освојио само 62.116 гласова (1,63 %). На крају, тј. у септембру 2004. се утопио у Демократску странку (на челу са Борисом Тадићем).

ПОЈАВА „ОТПОРА“ У НОВОМ САДУ

Крајем новембра 1998. године новосадски студенти су исписали прве графите који су означили почетак деловања овог покрета у Новом Саду. Методе покрета биле су: ненасилне акције, улични перформанси, масовно дељење летака и плакатирање.

Имамо ситуацију опети!, 22. новембар 1999. године.
(Инв. број 361, дим. 43 x 61 цм)

За време бомбардовања Југославије почетком 1999. године покрет је замрзнуо своје активности, али се вратио у живот концертом *Шаком у љаву* и позоришном представом *Дијалој у љаклу*, које су одржане на платоу испред СПЕНС-а. Символ „Отпора“ – песница – постао је познат свим грађанима. Тај симбол се штампао на мајицама, беџевима... Био је на фасадама, налепницама, лецима, плакатима...

УЛИЧНЕ АКЦИЈЕ И ПРИВОЂЕЊА

Свака акција „Отпора“ на новосадским улицама била је обележена снажним антирежимским порукама, али на један хумористичан и сатиричан начин. Оне су у почетку пролазиле мирно – под будним оком полиције. Међутим, иако активисти „Отпора“ нису били умешани у убиство Бошка Перошевића, председника Извршног већа Војводине и функционера СПС-а, који је 13. маја 2000. године (на некадашњи Дан безбедности) убијен на Новосадском сајму, тај догађај је само био повод за покретање акције масовног привођења отпораша. Медији су Станка Лазендића и Милоша Гагића, двојицу активиста новосадског „Отпора“ (у то време су се налазили у Босни и Херцеговини), прозвали саучесницима у убиству Бошка Перошевића. Међутим, на њега је пуцао Миливој Гутковић (Перошевићев први комшија из Раткова), који је са Бошком Перошевићем имао имовински спор.

Горе, лево: *Ово је лице Србије*, 15. мај 2000.
(Инв. бр. 361, дим. 43 x 61 цм)

Горе: *Ко је крив*, 2000.
(Инв. бр. 292, дим. 48 x 66 цм)

Лево: *Готов је!* 24. септембар 2000.
(Инв. број 280, дим. 50 x 70 цм)

Новосадска полиција је приводила отпораше на информативне разговоре приликом свих акција „Отпора“ наредних месеци – лепљења плаката, ношења мајица или беџа. Активисти „Отпора“ су, наводно, привођени због ремећења јавног реда и мира или непријављеног места пребивалишта. Тада су фотографисани и узимани су им отисци, што се ради само уколико је учињен прекршај или кривично дело.

Пошто се притисак над члановима покрета повећавао, многе мајке активиста и грађанке Новог Сада прикључиле су се покрету и организовале се у „Отпорне маме“. Искузајући подршку својој деци, оне су представљале и заштиту активистима „Отпора“; стављале су се између њих и полиције. Суочена са мајкама активиста, полиција се много боље опходила према отпорашима. Таква ситуација потрајала је до избора у јесен 2000. године и коначног пада Слободана Милошевића (5. октобра).

НАРОДНИ ПОКРЕТ „ОТПОР“ НАКОН 5. ОКТОБРА

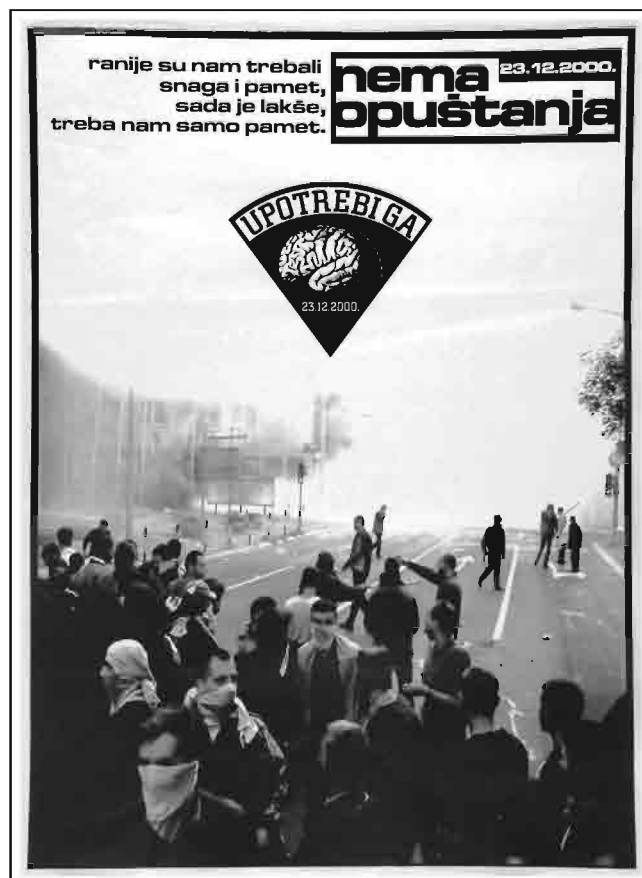
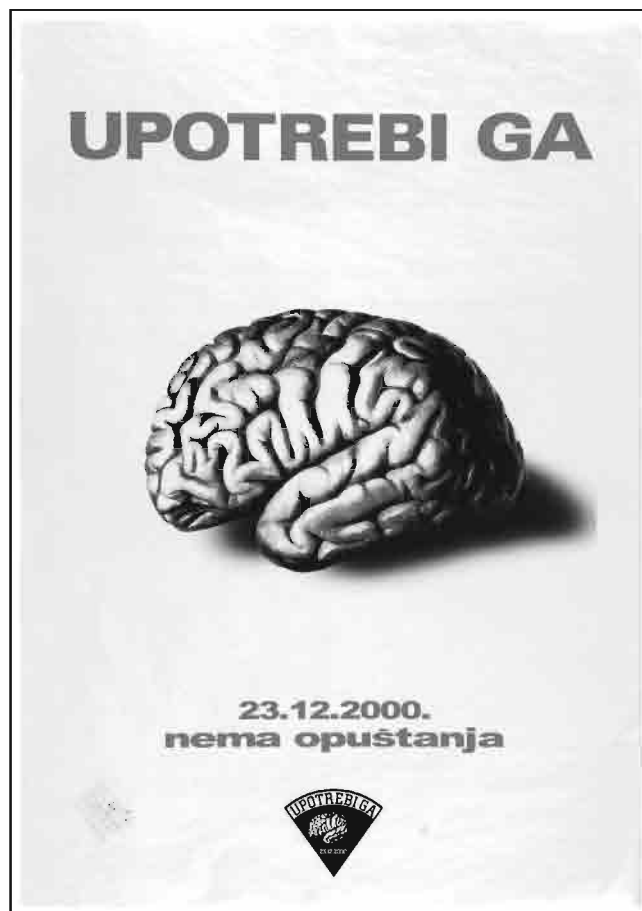
На свом I конгресу, који је одржан 17. фебруара 2000. године, „Отпор“ је променио име у Народни покрет „Отпор“ (НПО). Након пада Милошевића су се промениле и активности НПО-а. Покренута је кампања *Само вас љедамо*, која је имала за циљ да се новоизабраној власти стави до знања да је под будним оком јавности.

На II конгресу „Отпора“, одржаном 4. фебруара 2001. године у Београду, песница – симбол „Отпора“ – „послата је у заборав“. Она је „враћена“ када је НПО прерастао у политичку организацију. Многи активисти су тада напустили покрет. Пошто на парламентарним изборима 2003. године није прошао цензус, Народни покрет „Отпор“ је угашен и утопио се у Демократску странку.

Покрет „Отпор“ је на свом II конгресу прокламовао идеју „новог патриотизма“, постао политички покрет и ослободио се свог револуционарног симбола. Константиновић (функционер НПО-а) казао је за недељник НИН¹ да ће се „Отпор“ убудуће бавити „новим патриотизмом“, који се од „старог патриотизма“

*Горе, десно: Употребити га, 23. децембар 2000.
(инв. бр. 615, дим. 48 x 68 цм)*

*Десно: Нема опусташања, 23. децембар 2000.
(инв. бр. 166, дим. 48 x 67 цм)*

*Искоренимо корупцију!, јуни 2001.
(Инв. бр. 614, дим. 38 x 100 цм)*

разликује по томе што је окренут садашњости и будућности, способнима, тржишној економији, толеранцији и дијалогу. Отпораши ће инсистирати на одговорности, знању, новој технологији и сарадњи са дијаспором. Констатиновић је поменуо и отварање новог интернет-центра, као и стипендирање постдипломаца, како не би одлазили у иностранство. Тада је најављена нова улога дијаспоре: један од извора финансирања покрета је српска дијаспора; предвиђено је да дијаспора узме потребну улогу у друштву матице и да заступа интересе Србије у свету.

Народни покрет „Отпор“ је, поводом актуелних дешавања у држави, одржао ванредну конференцију за штампу 20. августа 2001. године, на којој је његове ставове изнео активиста Срђан Миливојевић из Крушевца. НПО је био незадовољан стањем у

земљи и понашањем ДОС-а. Он је сматрао да нису донети обећани закони, већ да се, по легалистичком принципу, и даље примењују закони Слободана Милошевића, као и да Србији нису потребни избори. Миливојевић је рекао: „Ми ћемо се залагати за изборе када се донесу обећани системски закони, укључујући и изборни закон. Господо из ДОС-а, уместо што се кријете иза народа, боље би вам било да прионете на посао, промените Устав, донесете нове законе, ударите темеље новог поретка, како се народно незадовољство које тако добро познајете не би окренуло против вас самих“. Поводом оптужби да је Србија огрезла у криминал и корупцију, Миливојевић је тада рекао да је у току кампања *За Србију без криминала*, у оквиру које су се у локалним канцеларијама НПО-а у Србији свакодневно одржавале акције и трибине и подносиле кривичне пријаве, те је додао да се о томе мало знало због медијске блокаде НПО-а. Он је најавио и акцију у којој ће

*Закон је исти за све!, 2001.
(инв. бр. 168, дим. 50 x 67 цм)*

*За Србију без страна, за Србију без криминала, 2001.
(инв. бр. 169, дим. 50 x 70 цм)*

активисти НПО-а делити програм који је штампао Г17+, а који је ДОС усвојио и промовисао у предизборној кампањи. Миливојевић је рекао: „Желимо да их подсетимо на њихов уговор са грађанима Србије, да их подсетимо шта су све обећали, јер је то много важније од унутрашњих размирица. Против корупције и криминала се може борити само доношењем системских закона које је ДОС обећао у својој предизборној кампањи и који се налазе у наведеном програму“.

ЛЕВИТИРАЊЕ

„Отпораши неће улазити у дипломатска представништва нити у понуде структуре власти. Постојале су понуде да уђемо у нека министарства, чак и да нам се да једно министарство, али ми то нисмо прихватили. Ако се супротно од овог догоди, то је због личних квалитета појединаца а не зато што су чланови 'Отпора'. Активистима 'Отпора' ипак не смеју да буду ускраћена права да буду бирани на неке функције зато што су чланови Отпора“, рекао је саговорник НИИ-а Константиновић.²

Он је, такође, рекао: „Оно што отпораши хоће јесте да њихова песница заузме место које јој припада и оде у пензију јер она је симбол револуције, борбе против Слободана Милошевића. Њега више нема, и нама више није потребна да нас гура. 'Отпору' предстоје промене у структури, устројавање колективног руководства, али како ће оно изгледати засад није познато будући да су договори и даље у току. Какав год договор да се постигне сигурно је да ће 'Отпор' по структури наликовати политичким

странкама више него подземном револуционарном покрету, што је у почетку био, те да ће као такав левитирати негде између (праве) политичке партије и још једне невладине организације. Колико ће се такво стање између неба и земље одржати, питање је као што је питање и неће ли револуција на крају ипак појести своју децу а то је можда и неизбежно“.³

„ОТПОР“ ДЕСЕТ ГОДИНА

Под слоганом 1998–2008 – 10 година – Паменији обележена је десетогодишњица „Отпора“, који је одиграо важну улогу у мобилизацији грађана за демократске промене 2000. године. Група оснивача решила је да обележи десетогодишњу оснивања и да подсети на улогу „Отпора“ у рушењу ауторитарног режима Слободана Милошевића. У Скупштини града Београда је 14. новембра 2008. година организована изложба плаката и симбола „Отпора“. Изложбу је отворио градоначелник Београда Драган Ђилас, а

За Србију без криминала, 2002.
(инв. бр. 162, дим. 50 x 70 цм)

За Србију без криминала, 2001.
(инв. бр. 701, дим. 50 x 70 цм)

отварању је присуствовао и председник Србије Борис Тадић. Након фотографисања са оснивачима „Отпора“ Борис Тадић је рекао: „Десет година након формирања ‘Отпора’, који је имао велику улогу у демократизацији Србије када су ови млади људи преузели велике животне ризике на себе, борећи се за демократске вредности, можемо да кажемо да су они успели“.⁴ Тадић је тада навео да некадашњи отпораша марширају храбро кроз систем и мењају српско друштво. Рекао је да не зна да ли је мисија „Отпора“ испуњена и да о томе морају донети суд млади људи у Србији. Почетком 2000. године је и сам Борис Тадић учествовао у акцијама „Отпора“.

ВОЂЕ ПОБУНЕ ОТИШЛЕ У ПОЛИТИКУ, БИЗНИС ИЛИ АНОНИМНОСТ

Десет година након пада Милошевића би се требало подсетити на то где су и шта раде они који су тих дана сматрани узданицима светле будућности која стиже у Србију чим падне Слободан. Најважнији међу њима су и данас присутни на политичкој сцени Србије, али има и оних који су од политике дигли руке.

Занимљиво је да ниједно од двоје активиста који су, у име „Отпора“, у новембру 2000. године у Стокхолму примили МТВ награду *Free Your Mind* нису политички активни. Миљана Јовановић живи у Београду и бави се дизајном, док је Бранко Илић након 5. октобра отишао у САД и бави се музиком. У изјави коју је дао за Радио Слободна Европа 2008. године, на десетогодишњицу оснивања „Отпора“, стоји: „Само име каже – Отпор. Отпор је ка нечему и није позитивистички приступ стварима, отпор не каже-ја се борим за, отпор каже-ја се борим против. Отпор се изборио против једног диктатора и парчета његовог система и онда није било разлога да постоји као таква организација“.⁵ Међу онима који се више не баве политиком је и Вукашин Петровић, отпораш некада задужен за односе са медијима, а касније секретар Независног удружења новинара Србије. Према информацијама до којих је дошло *Време*, Вукашин Петровић живи у САД. Прогањани новосадски отпораш Станко Лазендић ради у Грађевинској инспекцији. Иван Маровић, који је био један од највећих ауторитета младих отпораша, такође живи у САД, али је у јавности присутан као активни блогер на сајту Б92. Слободан Ђиновић, који се у отпорашким данима бавио телекомуникацијама, го-

дине 2000. основао је фирму *Media Works*, која је била први провајдер бежичног интернета у Србији. У мају 2010. године је, спајањем са интернет-компанијама *Sezam* и *Neobee.net*, компанија променила име у Орион телеком, а недавно јој је додељена лиценца за другог оператера фиксне телефоније у Србији. Ђиновић је био активан у Центру за ненасилну акцију, па је поводом тога издао књигу *Ненасилна борба*, коју су, поред њега, потписала још два стара отпораша – Срђа Поповић и Андреј Миљивојевић. Предраг Лечић, некада задужен за дистрибуцију пропагандног материјала у „Отпору“, а истовремено члан СПО, данас се бави прерадом дрвета.

АКТИВИСТИ

Срђа Поповић има најдужи функционерски стаж. Био је народни посланик у неколико сазива, помоћник у Министарству екологије у влади Зорана Ђинђића, саветник за одрживи развој актуелног потпредседника владе Божидара Ђелића и председник еколошког фонда *Ecotopia*. Милош Гагић, који је неоправдано оптужен за убиство Бошка Перошевића, данас је председник Извршног одбора Покрајинског одбора Демократске странке и посланик у покрајинском парламенту. Влада Попов, који је био један од највиђенијих отпораша у Новом Саду, данас је запослен у Министарству спољних послова, са службом у Амбасади Републике Србије у Канади. Срђан Миљивојевић, главна узданица крушевачког Отпора, посланик је у Скупштини Србије. Иван Андрић, један од оснивача „Отпора“, био је члан Грађанског савеза Србије. У неколико наврата је био народни посланик и члан различитих скупштинских одбора. Данас је члан Либерално-демократске партије (ЛДП-а). Тој партији се приклонио и Дејан Ранђић, који је данас на челу београдског огранка ове странке и шеф Одборничке групе ЛДП-а у Скупштини Београда.

Током 2000. године „Отпор“ је био познат по својој линеарној структури, као организација у којој нема хијерархије и нико није главни. Међутим, они који су имали прилике да упознају тај систем добро су знали кога треба звати када нешто затреба. У оно време су их звали Цоле и Неца. То су Слободан Хомен, који је данас државни секретар Министарства правде, и Ненад Константиновић, председник Административног одбора Скупштине Србије. Они су браћа од тетке. Били су активни за време студентских

протеста 1996/97. године и једни од најзаслужнијих за оснивање „Отпора“. Некадашње просторије „Отпора“, које су се налазиле у Кнез Михаиловој улици, изнад Ресторана „Грчка краљица“, у власништву су Хоменове породице.

Оно што је иронично јесте чињеница да је почетак краја „Отпора“ био 5. октобар 2000. године, дан промене због које је овај покрет и настао. Званични крај је био 3 године касније, када су његови истакнути чланови одлучили да региструју „Отпор“ као политичку партију и да на парламентарним изборима 28. децембра 2003 год. наступе самостал-

но. Носилац листе био је професор ФПН-а Чедомир Чупић. Међутим, партија је освојила само 62.116 гласова (1,63 %). На крају се „Отпор“ утопио у Демократску странку.

НАПОМЕНЕ

¹ НИН, 2615, 8. фебруар 2001, 18.

² НИН, 2615, 8. фебруар 2001, 18.

³ НИН, 2615, 8. фебруар 2001, 18.

⁴ Влиц, br. 4225. 14. 11. 2008, 3.

⁵ Време, br. 1019, 15. јули 2010, 22.

* Фотографије плаката из Збирке музеја Војводине.

БИБЛИОГРАФИЈА

Влиц, 1996.

Време, 29. октобар 1990.

З. Голубовић, „Објективна или субјективистичка интерпретација ’Отпора’“, *Филозофија и друштво* 1, Београд 2007, 215–218.

З. Голубовић, „Шта је ’нормална наука’“, *Филозофија и друштво* 1, Београд 2008, 325–330. *Danas*, 1997.

В. Илић, „Између Европе и ретрадиционализације – Народни покрет ’Отпор’“, *Хелсиншке свеске* 5, Београд 2000.

В. Лалић, *Паг – Слободан Милошевић*, Београд 2001.

М. Лопушина, *Лов на Милошевића*, Чачак 2000.

С. Наумовић, „Отпор као постмодерни Фауст“, *Филозофија и друштво* 3, Београд 2006, 147–194.

С. Наумовић, „Да ли је Фауст био ’Отпораш’?“, *Филозофија и друштво* 3, Београд 2007, 215–218.

НИН, 26. 1. 1935.

М. Ст. Протић, *Изневерена револуција: 5. октобар 2000*, Београд 2005.

М. Ст. Протић, *Изневерена револуција 2: лица и наличја*, Београд 2006.

Р. Томас, *Србија под Милошевићем – јулијана 90-их*, Београд 2002.

Tatjana Stojkov

PEOPLE’S MOVEMENT ‘OTPOR’

Summary

People’s Movement ‘Otpor’ (‘Resistance’) was founded in October 1998. It was a movement which gathered young people who stood up against the regime of the then-president of the Federal Republic of Yugoslavia, Slobodan Milošević. From the very beginning they expressed their revolt through peaceful means: street performances, dissemination of leaflets, putting up posters. Their emblem – a fist – became well-known to all citizens. The fist was featured on T-shirts, badges, on house façades, stickers, leaflets, posters. After the fall of Slobodan Milošević, on 5th September 2000, the movement’s activities changed. A campaign called ‘We are watching you’ was initiated. Its goal was to make it clear to the newly elected government that the public was keeping a watchful eye on them. The People’s Movement ‘Otpor’ was not pleased with the policy lines of DOS. ‘Otpor’ felt that DOS had not adopted the laws they had promised but rather that the laws existing under Slobodan Milosevic simply continued to be applied in accordance with legalistic principles. Serbia was steeped in crime and corruption, which is why the campaign ‘For a Serbia Without Crime’ was launched (in 2001, 2002). In 2003, ‘Otpor’ became registered as a political party and participated in parliamentary elections on 28th December 2003 as an independent party. Since they won only 1,63% of votes, ‘Otpor’ activists collectively joined the Democratic Party.

